

Tekenen is de gewoonste zaak van de wereld voor de gebroeders Das

Een paar maanden geleden ging de telefoon in huize Das. Het was een oude klant die dertig jaar geleden een kantoorgebouw had laten tekenen, zoals het er in de toekomst zou gaan uitzien. De man had destijds een probleem met de tekening die de gebroeders Das voor hem hadden gemaakt. Bij het gebouw waren van die rare autootjes getekend met kleine wielotjes op de hoeken, een rond neusje voor en een recht achterwerkje. Klein, kort en hoog. De klant riep destijds met verve: "Zo zullen auto's nooit worden, die verpesten mijn hele tekening." Maar nu bleek hij heel opgetogen dat ze er ondanks zijn aandringen niet afgehaald waren. Het zijn modellen die we nu overal zien rondrijden: de Mercedes A en de Smart.

Tekst: Claudia van der Sluis
Foto: Phil Nijhuis
Illustraties: Studio Henk van Droffelaar

Rudolf Das ontvangt mij hartelijk in zijn kleine atelier aan huis met koffie en koekjes. De kamer hangt vol met fijne en stijlvolle tekeningen die minutieus zijn ingekleurd. Op de tekentafel staat een maquette van een klein huisje. Het werk bestaat niet alleen uit tekenen, maar zo nu en dan ook uit lekker knippen en plakken. De visionair en futuroloog maakt de tekeningen altijd samen met zijn broer Robbert die in Frankrijk woont en werkt, en er tijdens het gesprek niet bij is. Maar Rudolf spreekt voor twee. Een strikte rolverdeling in de samenwerking? Die is er niet, zegt Das beslist. Die is er nóóit bij

een eeneïge tweeling. Het is altijd samen, hun hele leven lang, samen alles gedaan en getekend. Zoals ze ook samen in de baarmoeder hebben gezeten en toen al rekening met elkaar hielden. Geen van de twee neemt de leiding. Ze weten soms zelfs niet eens hoe het werkt. 'Samenwerken is gewoon de vreugde van met elkaar aan iets bezig zijn en moeiteloos elkaars taken aanvullen of veranderen,' zegt Rudolf Das. 'Meestal komen we tegelijk met een idee, dat is nog veel gekker. Op hetzelfde moment dezelfde gedachten hebben hoe je in een bepaalde richting verder wilt gaan. Dat is ingeslepen omdat we natuurlijk al zoveel jaren samenwerken.'

Alles is met de hand gedaan, er komt geen computer aan te pas. Het inkleuren wordt pas beslist op het moment dat het zover is, door wie er toevallig tijd voor heeft. Daarvoor gaan de tekeningen in schetsvorm tussen Frankrijk en Arnhem meerdere malen heen en weer via de fax. 'Niet via e-mail nee,' gruwlt Das. 'Daar hebben we een pesthekel aan.' Hij geeft toe dat het wat merkwaardig en niet echt modern is om als futuroloog geen computer te hebben, maar er is een duidelijke reden voor zijn afkeer. 'Ons tekenen is een soort handtekening met een bepaalde lijncontour; een manier van kleuren en schetsen. Dat verdwijnt helemaal als je met de computer gaat werken.'

Grote inspiratie bij het werk

was hun vader Henk Das, die voor de oorlog een status had als begaafd en bekwaam meubelontwerper zoals een Jan des Bouvrie dat tegenwoordig heeft. Als jongetjes van vijf jaar konden de broertjes al zeer goed tekenen en vader Das was de eerste die dat talent ontdekte. Vlak boven het tafeltje waar we koffie drinken hangt een aquarel van een enorm schip vergezeld door enkele kleinere

boten, buitengewoon gedetailleerd en natuurgetrouw getekend met een verbluffend kleurgebruik. Grijs golven met witte schuimkoppen, alsof je daar zo aan de haven staat en het schip ziet binnenvaren, de wind om je oren voelt en de zeemeeuwen luid krijsend langs je hoofd scheren.

'Kijk,' wijst hij, 'die hebben we samen gemaakt. Elf waren we toen. We werkten naar elkaar toe. Ik ben hier begonnen,' zijn vinger dwaalt

naar de ene kant van de tekening, 'en mijn broer daar. We zaten bij het U te schetsen. En hier zijn we uitgekomen,' de vinger belandt in het midden. 'We tekenden veel schepen, heel groot, op de achterkant van rollen behangpapier. En als mijn vader die rollen nodig had was het: "Wat is er in godsnaam met die rollen gebeurd?" Dan zeiden we: "Oh daar hebben we tekeningen op gemaakt." Alsof het de gewoonste zaak van de wereld was. En dat was het ook.

Op de HTS studeerde de tweeling vliegtuigbouwkunde, iets wat later in hun carrière nog goed van pas kwam. 'We wilden eigenlijk allebei vlieger worden,' vertelt Das. 'Dat ging direct na de oorlog niet door omdat Robbert werd afgekeurd door een klein, permanent oogspierprobleem. Toen was het volstrekt logisch dat ik tegen mijn broer zei: "dan worden wé dus geen vlieger." Onze vader wilde eigenlijk dat we zijn meubelzaak zouden overnemen, maar daar hadden we geen fiducia in. Hij zei: "Dan moet je ook maar zelf alles verdienen om het hoofd boven water te houden, maar met tekenen zul je nooit genoeg geld verdienen." Famous last words. Hij lacht bij die herinnering.

Pa heeft hun hele carrière op de voet gevolgd, apetrots was hij. Met name toen de broers in 1953 bekend werden met een zeer gedetailleerde tekening van een geheim vliegtuig van de Britse Royal Airforce. Dit wonder werd afgebeeld in een Zwitsers tijdschrift. De Engelsen waren not amused.

'Het is een wereldrel geworden,' vervolgt Das met glimmende ogen van plezier. 'In het Engelse Lagerhuis stelde men de vraag hoe het kon dat hun nieuwste straaljager uitgekleeft in een tijdschrift stond dat achter het ijzeren gordijn circuleerde. Toen donderde de hele wereldpers over ons heen. We waren in één klap beroemd en berucht.' Tussen de talloze opdrachten die de broers vanaf dat moment mochten ontvangen, zaten ook vreemde verzoeken voor technisch spionagewerk. Daar hebben ze nooit aan meegedaan. Veel te gevaarlijk. Hoewel, één ding heeft Rudolf wel gedaan: een tekening, gezien vanuit de lucht van het Kremlin met alle bijgebouwen. De koude oorlog woedde nog hevig. De tekening werd gepubliceerd in National Geographic magazine en de Russen bleken een stuk sportiever dan de Engelsen: ze vonden het prachtig, zo lieten ze weten.

Ruim vijftien jaar lang hadden Rudolf en Robbert Das een technisch illustratiebureau, maar uiteindelijk besloten ze in de late jaren zestig verder te gaan als freelance ontwerpers. Een eigen bedrijf met alle beslommingen erbij hield hun teveel af van het tekenen.

Ze hadden op dat moment al een paar dingen voorspeld die uit bleken te komen. Klanten wilden steeds meer toekomstgericht werk. En dus bedachten ze, gezegend met een visueel en abstract vermogen en grote technische kennis, hoe het de mensheid in de toekomst zou kunnen vergaan. Daarmee zijn de broers beslist grondleggers en inspirators voor vernuftige gebouwen, voorwerpen en oplossingen die onze lasten, het milieu en problemen in de samenleving voor een groot deel zouden kunnen verlichten. Hoezeer ze ook aan elkaar verklonken zijn, toch hebben beide ook nog een ontwikkeling erbij doorgemaakt die hun visies en hun werk alleen maar breder maken. Zo houdt Robbert zich veel met jachtbouw bezig. Hij woont sinds vijftig jaar aan de kust van Frankrijk en heeft vrij zicht op de boten die dagelijks de haven van Nice binnenvaren. De

haven is door het toerisme langzaam aan het dichtslippen met bootjes, dus ontwierp Robbert een compleet plan voor meer ruimte. (Vooralsnog hebben de Fransen dit nog niet opgepakt.)

Rudolf richtte zich op architectuur, maar op een andere manier dan tot nu toe in Nederland werd gedaan: heuvelbouw. Piramidevormige gebouwen met tuinen schuin boven elkaar gestapeld. Het gebouw rust op een garagekelder zodat het 'blik' van de straat is. 'We zijn het dichtstbevolkte land ter wereld met Vlaanderen en het Roergebied,' verklaart hij. 'Er is geen ruimte meer voor allerlei nieuwe dingen. Zeker niet om allerlei nieuwe woonbuurten te bouwen. Als je dit hele gebied wilt gaan bevolken met mensen die allemaal een tuintje voor en een tuintje achter willen hebben, met een weg erbij waar een auto kan staan en een fietspad om achter in het schuurtje te kunnen komen, dan moet je iets anders bedenken. Een andere en betere manier van bouwen, een manier die niet duurder is dan de huidige bouw.'

Dat is de heuvelbouw waar in de boeken van de broers al jarenlang over geschreven wordt. Ook hun meest recente boek *Toekomstflitsen*, uitgegeven bij Tirion, bevat illustraties van een project dat onlangs in Houten is gerealiseerd: de eerste heuvelbouw. In de nabije toekomst worden meer van dit soort projecten gerealiseerd, onder meer in Rijswijk.

Das laat tekeningen en foto's zien. Enthousiast: 'Het evidente verschil tussen gewone bouw en heuvelbouw is dat op een grondgebied van een Vinexlocatie (nieuwbouwwijken) slechts tweëndertig tot vijftendertig woningen per hectare gebouwd kunnen worden. En weet je

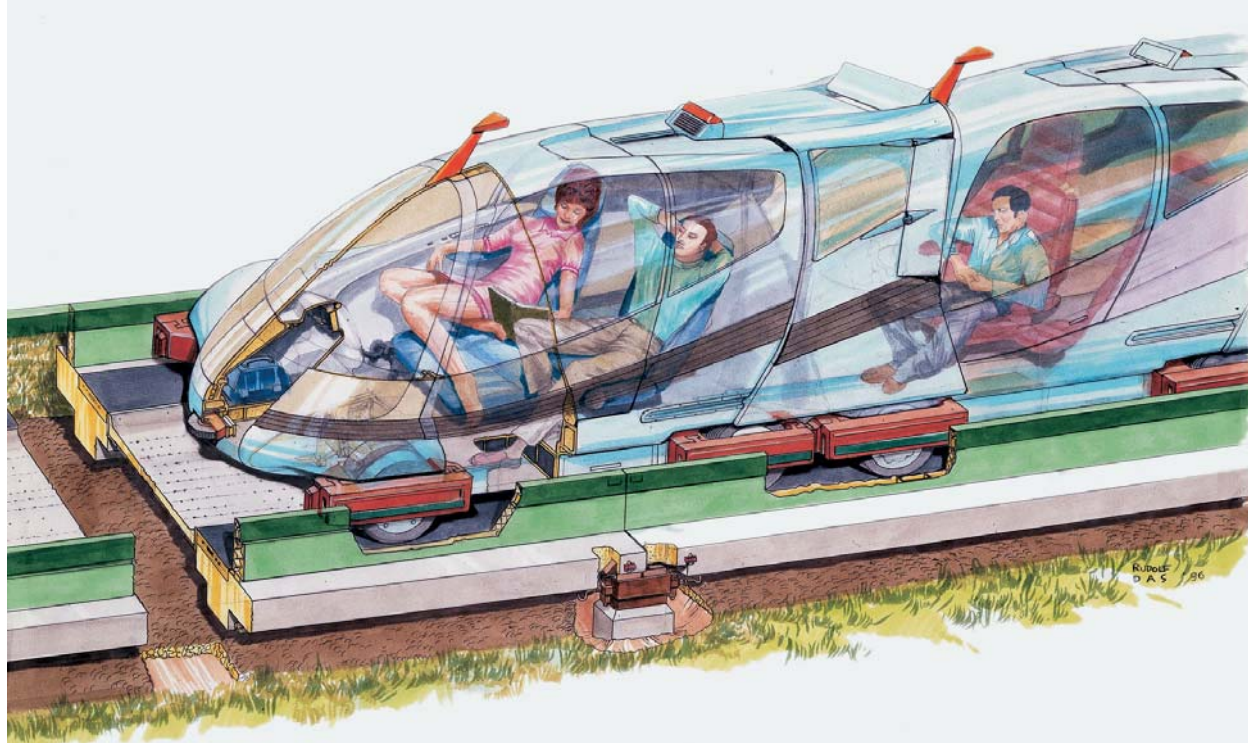
hoeveel hier de woondichtheid is?' Tikkend op een tekening van keurig ingekleurde rode blokjes en figuurtjes met veel groen en wit eromheen. 'Zeventig per hectare. Precies het dubbele! Dat komt omdat je vijf hoog stapelt. Alles wat hier wit is, zijn wegen, maar dat is nog niet een kwart van wat er nu aan asfalt en stenen ligt.'

Wat houdt een gemeente dan tegen om het voortaan op die manier te doen, vraag ik verbaasd, omdat het zo voor de hand ligt en het er zo prachtig groen en ruim uitziet. 'Het is teveel anders, ze schrikken ervan, zijn het niet gewend. Maar er is er nu één schaap over de brug. Ik ben er zeker van er spoedig meer gaan komen, dit is de toekomst.'

Das staat op en gaat mij voor naar de tekentafel om zijn plannen voor Rijswijk te laten zien. 'Kijk, hier heb je zo'n gebouw. Weer met een leuke auto erbij, heel modern, met de wielen dicht en een vleugel achterop. En hier zie je een plattegrond met overal van die gebouwen.'

De plek waar gebouwd gaat worden behoorde eerst toe aan tuinbouw, legt hij uit. Maar omdat de kassenbouwers niet meer uit de zorgen kwamen door de regelgeving en wateroverlast, moesten ze hun bedrijven van de hand doen. 'Ze liepen soppend door hun eigen kassen. Dus hebben ze in goed overleg dat hele grondgebied te koop aangeboden en zijn elders iets anders begonnen.'

Nu we het toch hebben over de kassen, er zijn oplossingen te bedenken die minder ingrijpend zijn dan je bedrijf van de hand te doen. Drijvende kassen bijvoorbeeld. Het is jammer dat nog niet iedereen daarvan doordrongen is, want het heeft zoveel voordelen,

vindt hij. Ze bestaan nog niet, maar als het aan Rudolf ligt gaat dat gauw gebeuren. 'Er zijn in Nederland gebieden, waar de grond niets meer waard is omdat je er niks mag en niks kan, zelfs geen vee er op houden. "Ja," zegt de overheid, "dat wordt een nieuw natuurgebied voor waterberging. Prachtig. Maak daar maar moerasachtige venntjes en laat er maar bomen groeien." Wat ook zou kunnen is een stukje grond uitgraven en een draaiende, drijvende kas inleggen met daarnaast nog enkelen,' diept hij verder uit. 'Als het hele gebied dan onder water loopt drijft alles naar boven en wordt het één watergebied met drijvende kassen en wegen. Een fantastische mogelijkheid is om met subsidie de kassenbouwers grond voor niks te geven. Dan krijg je de kosten er gemakkelijk uit en kan er een hoop gebouwd worden.' Goedkoop zijn die kassen namelijk niet. 'Als ze daar dan toch bezig zijn, laten ze er dan een energiegebied van maken voor al die kassen. Dat kunnen we doen met windenergie. Daarmee zet je dat hele gebied af met een flink hoge dijk. Het water gebruik je als energiedrager om licht te leveren bij weinig wind.'

En met al dat land dat over blijft kan weer heuvelbouw boven hoogwaterniveau gerealiseerd worden. Dat ligt misschien nog wel in het verschiet.

Ik vraag hem welke drie projecten zijn voorkeur hebben als hij het voor het zeggen had, want kiezen uit de veelheid van visies lijkt mij niet eenvoudig. De dichtstbijzijnde ramp is volgens Rudolf de totale verstopping van de ringwegen om de grote steden. Dat gebeurt binnen tien jaar. De verkeerssystemen moeten dus snel aangepakt worden door ze te scheiden. Wanneer er meteen toltarieven aan verbonden worden zal dat de constructie betaalbaar maken. Op de tweede plaats een compleet nieuw vliegveld. 'Niet in de Noordzee, want van zoutwater gaat de hele vliegtuigelektronica

naar de filistijnen, daar gaan alle rode lampjes van knipperen,' zegt Das waarschuwend. De meest geschikte plaats lijkt daarom het Markermeer, tussen Lelystad en Enkhuizen. Dit zoetwater ligt in een gebied waar niemand woont, een prachtige aanvliegroute, je vliegt niet over land. Wat verder gerealiseerd moet worden is een lang schiereiland naar Amsterdam met een korte tunnel onder het watergebied door naar het bestaande Schiphol. Een fly-over leidt de treinen en autosystemen over de dijk heen naar het vliegveld. De hogesnelheidstrein naar Friesland kan dan ook mooi doorgang vinden. Het IJsselmeer wordt vervolgens verdeeld in twee stukken. Een kleiner stuk voor de recreatievaart en een groter stuk aan de andere kant.

Laatste op zijn lijstje, maar niet minder belangrijk, zou dan het integratieplan moeten zijn om nieuwkomers beter te kunnen laten inburgeren. 'Een verplichte éénjaarlijkse cursus voor iedereen die hier in

Nederland wil blijven om de dingen te gaan leren die ons na aan het hart liggen,' vindt hij. Nederlands leren en ook Engels, en levensgewoontes die hier in Nederland normaal zijn. Met veel sport.' Hij twijfelt bij die laatste keuze, want belastingverlaging invoeren voor mensen die geld besteden aan een derde wereldland, bijvoorbeeld door een kind te adopteren via Foster Parents, is ook een goed idee.

Voor de moeilijkheden in de derde wereldlanden hebben de broers talloze slimme uitwegen bedacht. Het plan Pace bijvoorbeeld, waarbij simpele hutten zonnepanelen als dak krijgen.' Geestdriftig bladert Rudolf in zijn boeken om te laten zien wat hij bedoelt, maar hij kan het niet vinden. Mompelend: 'Gek is dat toch, dat je van je eigen boeken niet meer weet waar het in staat.'

Wat is helemaal anders gegaan dan hij heeft voorspeld? 'Het terrorisme,' zegt hij

Technisch en artistiek illustrator Rudolf Das (1929) is samen met zijn tweelingbroer Robbert Das de creatieve bedenker van toekomstgerichte oplossingen in milieu en samenleving, onder meer op het gebied van infrastructuur, verkeer en bouw. Centraal in hun werk staat water, het levengevende element. Hun knappe illustraties en indrukwekkende ideeën zijn verschenen bij Uitgeverij Tirion in een zestal succesvolle boeken waaronder Wegen naar de Toekomst, Toekomstbeelden. Het laatste boek, Toekomstflitsen zag in oktober 2004 het daglicht. Over hun opmerkelijke visies geeft Rudolf Das tevens lezingen met audiovisuals waarmee hij nieuwe inzichten hoopt te geven aan veel mensen.

onmiddellijk. 'Ik had nooit kunnen en durven denken dat er mensen zouden zijn die in staat waren om een vliegtuig vol onschuldige mensen inclusief zichzelf, in een toren te vliegen. En niet één keer, maar twee keer. Dat is een totale misrekening van ons als futuroloog geweest, dat een groep mensen zich zouden kunnen verlagen om dit te doen. Afgrijselijk.' Het heeft volgens hem wel een logische oorzaak. 'De verbroedering van de mensen als totaal. De massacommunicatie is een bedreiging voor de macht van veel religies.' Hij voorziet dat al die ellende waar nu zoveel over gesproken wordt ook wel weer over gaat omdat omstreeks 2012 iets gaat gebeuren dat alle wereldreligies in een klap tot nul en generlei waarde gaat maken. In het volste vertrouwen zegt hij: 'We gaan met 100% zekerheid ontdekken dat er andere levendragende bolletjes in het heelal zijn, bij ons in de buurt. Als zo'n bericht met zekerheid over de mensheid komt, dan is dat einde geloof in de enge zin. Einde van het enge christendom, einde van het enge boeddhisme en einde van het enge islamitische geloof. Daarvoor in de plaats komt iets heel nieuws. Dan gaan we beseffen dat we een onderdeel van een veel groter geheel zijn. Het einde der tijden waar alle mensen over spreken, zou wel eens vertaald kunnen worden met het einde van de oude tijden, fffft,' hij maakt een wegwerpgebaar, 'en dan komen er nieuwe tijden.'

De broers Das voorspelden dertig jaar geleden dat het ijzeren gordijn zou vallen. Het is hun belangrijkste voorspelling die uitgekomen is. En daar blijft het niet bij. Binnen enkele jaren zal een intensieve elektronische communicatie tussen mensen op gang gebracht worden, zo weet Rudolf. 'We werden uitgelachen toen wij in onze vorige boeken een apparaatje tekenden, niet groter dan een paar lucifersdoosjes waarmee je over de hele wereld kon telefoneren. Dat was vijfentwintig jaar geleden.' Toch was het destijds een kwestie

van doorredeneren op wat er toen gaande was, relateert hij; chips die steeds kleiner werden, satellieten die rond de aarde kwamen en als meldpunt konden werken voor radiosignalen. 'Het wordt straks nog veel gekker, zal ik je vertellen. Straks heeft iedereen een apparaatje niet groter van een polshorloge waar je een dekseltje van kan openmaken en waar je een stemcommando op geeft. Zo van: "Ik wil Truus in Japan." En dan zegt dat apparaatje: "Pardon, Truus slaapt. U kunt het beste vanavond om negen uur nog een keer proberen." Als je dat vervolgens doet en je hebt verbinding met die Truus, dan zie je haar levend als een televisiebeeldje, pratend van mens tot mens met een vertaalcomputertje ertussenin. Dán krijg je pas een eenheid op de wereld die ver boven de grenzen uitloeit. Daar kan niks meer tegenop.'

Al die uitvindingen, fantastische oplossingen en mooie tekeningen. Wordt het niet eens tijd voor een tentoonstelling? Maar nee, hij is veel te druk met alle plannen en alles wat nog gedaan moet worden. 'Mijn broer en ik zijn vijftienzeventig nu. We willen als dankbaarheid voor het stomme geluk dat we hier zijn iets op deze planeet achterlaten als we vertrekken. Dat stomme geluk is een serie toevalligheden die haast niet te volgen zijn. En dat opgeteld bij een fantastische gezondheid, een superleuk huwelijk, lieve kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen, dan mag je wel iets terugdoen, vind ik. Dan moet je niet met octrooien en patenten aan de gang gaan, maar alles wat je zegt, doet en tekent vrijgeven, free to grab. Ik word uitgelachen door heel veel mensen. Die zeggen, je had al miljonaire kunnen zijn.' Een opgewekte lach. 'Dat had ik inderdaad. Makkelijk. Maar als ik de uitvindingen die ik heb gedaan geoctrooieerd had, zou ik misschien een heel chagrijnig en vervelend rotmens zijn geworden. En nu ben ik supergelukkig.'

'Een man is vrij om te doen wat hij wil, maar hij is niet vrij om te willen wat hij wil' – ARTHUR SCHOPENAUER –

ACADEMY® Magazine gemist?

Reeds verschenen nummers kunt u telefonisch nabestellen.

Nederland (+31)10.433.33.22

België (+32)3.206.19.72

Een nabesteld exemplaar kost € 7,50

Of stuur een e-mailtje naar:

nabestelling@speakersacademy.nl

Academy® E-magazine, platform voor bekende sprekers

Het Academy® Magazine krijgt voor de reguliere uitgave van haar blad een flink aanbod van kopij. Het telkens doorschuiven van artikelen naar het volgende nummer ontnemt onze lezers daardoor een hoop actueel leesplezier.

In oktober 2004 lanceerde het Academy® Magazine een nieuwe service op de website van Speakers Academy®. Het E-magazine, een moderne variant van haar gedrukte evenknie, actueel en met dezelfde uitstraling. De artikelen zijn gratis te downloaden in PDF-formaat, waarna u ze op uw computer kunt lezen of uitprinten. Het ACADEMY® E-magazine wordt constant uitgebreid en vernieuwd.